

vse faktorje, ki so sodelovali pri razvoju ruske kulture. Vse svoje trditve dokazuje s fakti in statistiko. Zato je njegova knjiga porabna ne le za zgodovinarja, temveč tudi za politika, žurnalista in sploh za vsakega, ki hoče poznati ruske razmere. Mi gledamo v Rusijo, kar je seveda naravno, navadno skozi evropske naočnike. Zato bi bilo potrebno posebno onim, ki delajo javno mnenje, poznati taka temeljita ruska dela, da bi ne presojali vsega po nemških popisih. Miljukov ni pristranski patriot, ne zakriva ničesar, kar je bilo v ruski zgodovini napačnega, celo s hvalo je skup. Kakor nam Buckle, Taine, Carlyl razkrivajo razvoj zapadne Evrope, tako nam Miljukov kaže Rusijo, katere razvoj je do najnovejše dobe šel svoja pota. Pri nas imamo dozdej le knjigo dr. Vošnjaka „Na razsvitu“ in nekaj krajših potopisov, ki govore o Rusiji, večjih del ni. Pomagati si moramo torej s tujim prevodom.

Prvi del „Slik“ govori o prebivalstvu, naseljevanju in razmerju naroda do zemlje. Natančneje pojasnjuje gospodarske razmere, komunikacijo, delo in trgovstvo. Nadalje piše pisatelj o državnem ustroju, vojaštvu, ustavi, financah, državnih stanovih, plemstvu in podložnikih. Tu vidimo ves razvoj od prvih začetkov do osvobojenja, do najnovejše dobe. V uvodu pojasnjuje pisatelj svoje stališče, govori o pragmatični in kulturni historiji, o filozofiji zgodovine, o sociologiji in socijoloških zakonih, kakor se javljajo v razvoju narodov.

Drugi del „Slik“ obravnava dve glavni instituciji, ki določujeta napredek: cerkev in šola — vero in izobrazbo. Pisatelj slika razvoj pravoslavne cerkve, razne prepire in razkole, boj za staro in novo vero, upore proti novotarijam in razvoj šolstva od prvih cerkvenih šol do danes.

Tretji del ima naslov: Nacionalizem in javno mnenje. V njem pa pisatelj jasno slika boj med zapadom in Rusijo, boj med evropsko kulturo in rusko narodno dušo, oni boj, ki se je začel s Petrom Velikim in je dosegel pod Katarino svoj vrhunec, dokler ni vsled francoske revolucije prišel važen preobrat — reakcija. Do tu nas vodi pisatelj, do začetka XIX. veka. Kako se je kulturni boj nadaljeval v 30 in 40 letih med zapadnjaki in slavjanofili, kako se je ponavljal v 60 letih in kako se bije še danes, to so nam mojstrsko naslikali v svojih romanih prvi ruski pisatelji: Turgenjev, Dostojevski, Tolstoj in dr.

Med važne vire davne ruske kulture spada delo znamenitega Kranjca Žige Herbersteina, ki je bil l. 1516. kot poslanec cesarja Maksimilijana v Rusiji in je popisal, kar je videl, v svojih knjigah, ki so bile dolgo vsej Evropi edini vir, iz katerega so zajemali znanje o Rusiji. Ker v Rusiji niso znali latinščine, ki je bila takrat diplomatski jezik, se je posluževal Herberstein slovenščine in se je, kakor piše, dobro razumel z Rusi. Enako je igral pri kulturnem boju na Ruskem veliko vlogo Hrvat Križanić, ki je za svoje dobre namene moral v Sibirijo.

Dr. I. Lah.

Murko Mathias: Das Grab als Tisch. Sonderabdruck aus „Wörter und Sachen“. Kulturhistorische Zeitschrift für Sprach- und Sachforschung. Heidelberg 1910. 4°. Bd. II, Heft 1, str. 79–160.

Prof. Murko, sourednik jezikoslovju in kulturnim vprašanjem namenjenega časopisa „Wörter und Sachen“, je zbral in uporabil bogato gradivo o slovanskih pogrebnih navadah in obredih. Maloruski izraz „trapezovati“ v pomenu „obhajati sedmino“ je dal povod, da se je pisatelj lotil tega narodopisnega vprašanja in nadaljeval študije, ki sta jih v tej smeri začela Strzygowski in Meringer. Grška „trapeza“ = sedmina, pojedina na grobu, je Slovanom grške cerkve in gališkim unijatom dobro znan izraz. Pri nekaterih Slovanih se vrši sedmina na grobu ali ob

njem takoj po pogrebu ali ob posebnih spominskih dneh. Pri Bolgarih se po končanem pogrebu postavi ob grobu ali v cerkveni veži miza, nanjo pa jedi po natančnih predpisih. Duša mrtvega je navzočna pri pojedini, prva kupica in prvi grižljaj veljata njej. Pri takih pojedinah se žalost kaj rada izpremeni v razkošno veselje, ki spominja na staroslovansko trizno z igrami in plesom. Ponekod postavijo mizo tudi na ulici; pri Srbih pijejo nekoliko na grobu, prava pojedina (podušje) pa se vrši zvečer v hiši umrlega. V Bosni delijo pravoslavni in mohamedanci na grobu kruh, vino in žganje; to navado so tuintam sprejeli tudi katoliki, seveda proti volji duhovnikov. Valvasor poroča o Gorenjcih, da so prinesli o postnem času kruh in svinjino na grob. — Pogosteje kakor takoj po pogrebu se vrši sedmina ob določenih dneh. Pri Bolgarih konča duša svoje zemeljsko potovanje v štiridesetih dneh in tedaj se slavi zadušnica. Polovico darov prejme duhovnik, drugo polovico pa razdelijo pred cerkvenimi vrati med reveže. V hiši se pripravi miza, da vidi duša zadnjič svoje sorodnike. Pravoslavni v Bosni in Hercegovini slave spomin rajnih čez tri, sedem ali štirideset dni, pa tudi čez pol ali eno leto. Podrobno nam pisatelj razlaga obrede na vernih duš dan, opisuje slavnosti „dedov“ pri Belorusih, katero slavje nam je Mickiewicz ovekovečil v svoji romantični pesnitvi „Dziady“, polni narodnih motivov. — V drugem delu razprave je govor o antičnih vplivih na slovanske rusalije (srb. ruzicalo), radunice, o agapah prvih kristjanov, o trapezi ali trpezi, trpezariji itd.; zanimiva je obsežna terminologija teh obredov, ki nam jo etimološko razlaga in prikazuje v slikah; klasičnega filologa bo mikala razlaga latinskega izraza „silicernium“, gotovo pa bosta vesela obširne razprave narodopisec in jezikoslovec.

Dr. J. Š.

Slovensko gledišče v Ljubljani. A. Drama. — Vrata naše Taliže so se zopet odprla in petkrat na teden ima občinstvo priliko posečati gledališke predstave. Če bi kdo dvomil, ali imamo dovolj občinstva za toliko število predstav, mu vse pomisleke lahko zavrremo s tem, da ga opozorimo na pestro sliko, ki nam jo nudi letošnji repertoar. Tu je poskrbljeno za vsakršen okus in potemtakem za vsakršno publiko, najsi zahteva stvari resnega ali veselega značaja, bodisi da daje prednost drami, bodisi da išče užitka v operi ali v opereti. Če bi imel, recimo, dramski repertoar enoten značaj, bi se pač lahko zgodilo, da bi se ene vrste občinstvo gledališču popolnoma odtegnilo; tako pa so kljub temu, da je letošnji dramski seznam proti lanskemu (26: 42) manj obsežen, zastopane skoro vse običajne dramske oblike od burke do žaloigre, izvirne domače in predstavljene tuje, slovanske, nemške, francoske in laške, celo madžarska ena. Ta ali oni bi utegnil pogrešiti klasično dramo; a jaz bi dejal, da bi pri današnjem položaju vsako večje klasično delo propadlo; nimamo za to ne igralstva in, žal, tudi ne občinstva; lanski „Julij Cezar“ je klasična priča za to. Seveda bi se dalo o programu samem prerekati; a toliko liberalni moramo biti, da prepustimo izbiro iger dobremu in slabemu okusu gledališkega vodstva, zakaj le-to je odgovorno občinstvu in — blagajni; kritika pa ocenjuje to, kar se ji na odru nudi!